

POPOTNIK.

List za šolô in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če so enkrat natisne 15 kr.

Vsebina: Kako bi si slovenski učitelji materijelno opomogli. — Presmec ali cvetnonedeljska butara. — Leopold Volkmur. — Opazke o novi slovnici Končnikovih. — Slovansko poglavje. — Književna poročila. — Dopisi. — Novice in razne stvari. — Spremembe pri učiteljstvu.

Kako bi si slovenski učitelji materijelno opomogli.

(Konec.)

Na vsak način mora tudi učitelj gledati, da spravi svoje otroke mej boljši svet, da pošlje svoje sinove v višje šole, v učiteljišča, v srednje, obrtnijske ali kmetijske učilnice. To že zmore učitelj navadno tudi s svojimi dohodki. In ako je učitelj svojega sina vsaj nekoliko v srednjih šolah izšolal, storil je svojo dolžnost kot omikan oče. Večje skrbi mu nalagajo dekleta. Za njihovo omiko zadostuje skoroda dobra ljudska šola, zlasti če se za njih previdno vzgojo in izobraženost briga poleg očeta, učitelja, še omikana mati. Znano pa je, da je pri dekletih poleg omike treba še nekaj, kar se pod palcem prijetno čuti. Tudi za to skrbé dobri stariši. Toda kje to dobiti, ko se prihraniti kaj ne more? Iz te zadrege pelje še ena pot, katera človeka nekako sili varčevati in štediti. To so zavarovalne družbe; in k solidnim zavarovalnim družbam pristopiti, svetujemo tudi učiteljem. V tej zadevi pa je za kranjske učitelje najboljša, da pristopijo h kranjskemu „vdovskemu učiteljskemu društvu“.*) Glejte tovariši slovenski! Pisatelj teh vrstic je že tri leta pri tem društvu. Recimo, da ga smrt pobere, pa se njegovi družini v denarnem obziru ne boče tako hudo godilo, kajti poleg pokojnine iz javnega penzijskega zaklada dobivala boče vdova 100 fl. otroci (5) pa po 25 gld. na leto od „vdovskega društva“. Ali 225 gld. ne boče lepa podpora! Ostane le še nekaj vprašanj rešiti: Kakó bi prišel učitelj, da bi svojim hčeram pripravil nekaj dote, v slučaju, ko bi se omožile pred ali po smrti očetovi. Naj zavaruje učitelj koj mlado svojo hčerko pri zanesljivem društvu, in kot tako bi si jaz dovolil na tem mestu priporočati „uradniško društvo“ („erster allg öster.-ung. Beamtenverein“) v Beču. To društvo je zelo bogato in ima pri raznovrstnem zavarovanju, kakor pravi in dokazuje najnižje tarife. To pa je tudi jako verjetno, kajti društvo šteje neizmerno število družabnikov, (raznovrstnih uradnikov, profesorjev, učiteljev itd.), od katerih je moral vsak plačati dva gld. društvenine, ki je z obrestimi vred narastla do

*) Štajersko vdovsko učiteljsko društvo v Gradcu enako vpešno deluje in ima že tudi lepo glavnico že.

velikega kapitala. Če učitelj k temu društvu pristopi, plačati mu je dva gld. udnine, potem se pa lahko udeleži pri katerem kolem oddelku društvenega delovanja.

Ako ima hčerko, lahko jo zavaruje za neko svoto, recimo 500—2000 gld., katere naj ona potegne, kadar bode stara 20 ali 24 let. V ta namen mu ne bode veliko na mesec plačevati. Lahko pa tudi učitelj svoje življenje na vse mogoče načine zavaruje. Svetovati je pa posebno učiteljem ljudskim, katerim se predplače ne privoljujejo, če so še tako potrebni, da pristopijo k „štedilnemu in posojilnemu konzorciju“ tega društva. Pri tem oddelku plačuje ud uradniškega društva po nekaj forintov (2 for.) na mesec tako dolgo, da znaša njegov delež 50 gld. Od tega zneska dobiva obresti in je deležen dobička pri konzorciju. Poleg tega pa ima pravico, da mu konzorcij posodi v potrebi primerno svoto, ako ima še zanesljivega poroka.

Kaj dobro je tudi, da se ud uradniškega društva udeležuje pri bolniško-podpornem oddelku njegovem. Družabniki tega oddelka plačujejo neko svoto na mesec ali leto, a v slučaju bolezni dobé podporo v denarjih in brezplačno zdravniško pomoč.

Pri uradniškem društvu, ki daje tudi drugovrstne podpore svojim udom, štipendije za toplice in podpore za šolske potrebščine, je udeleženih že veliko avstrijskih učiteljev. Iz najnovejšega poročila tega društva posnamem, da je 1884. l. 1636 oseb iz učiteljskega stanú pogodbe sklenilo z uradniškim društvom in te so zavarovale 1,104.482 gld. kapitala in 2968 gld. rent. Od kar je uradniško društvo, izplačalo je za 301 umrlim učiteljem 349.070 gld. Za ta kapital so bili pa vsi le 66.030 gld. zavarovalnine vplačali. Razen tega so se delile dobrote tudi učiteljem. L. 1884. je dobilo 25 učiteljev topliških podpor za 1660 gld., 22 učiteljev za šolske potrebščine 650 gld. in za druge podpore se je učiteljskim društvenikom izplačalo 756 gld. lanskega leta. Dobro je torej, ako posamezni učitelji k temu društvu pristopijo, zlasti če se držé obljubljenih obrokov pri vplačevanju. To je pa pri slabo plačanih slovenskih učiteljih le tedaj mogoče, ako se obrežejo, da majhne majhne svotice v mesečnih obrokih plačujejo.

Veliko boljše je pa, ako učitelji pri posameznih učiteljskih društvih sklenejo, da pristopijo k uradniškemu društvu, kajti potem doneske pobira od učiteljev vodstvo učiteljskega društva, ki dobiva zato nekaj procentov.

Zdaj je v Avstriji poleg velikega števila posameznih učiteljev pristopilo korporativno k uradniškemu društvu že 10 učiteljskih društev, namreč: 1. nemško-deželno učiteljsko društvo v Liberci. 2. koroško učit. društvo v Celovcu, 3. učit. društvo v Pottendorfu, 4. učit. društvo „Volksschule“ v Beču, 5. učit. društvo v Opavi, 6. učit. društvo v Črnoyici, 7. mor. učit. društvo v Brnu, 8. pedagog. družba v Opavi, 9. dol. avstr. dež. učit. društvo v Beči, 10. učit. društvo v Saleburgu in 11. učit. društvo v Lineu. — Vse te zadeve na drobno razlaga knjižica, katero je spisal pod naslovom: „Zur Selbsthilfe der Lehrer“ mešč. ravnatelj Kopecki v Beču. To knjižico dobí slehern brezplačno, če se zanjo oglasi pri uradniškem društvu v Beči. (IX Kollingasse 15). To društvo tudi ponuja učiteljem prejšne letnike svoje (obširne knjige) „Die Dioskuren“

brezplačno. Ima pa uradniško društvo v glavnih mestih vsake dežele svoje lokalne odbore, ki imajo velik delokrog in veliko denarja premetejo. Pri Ljubljanskem lokalnem odboru je bil predsednik pokojni deželni šolski nadzornik g. R. Pirker. Zdaj pa predseduje temu lokalnemu odboru namestnik, g. J. Smolej, zdanji deželni šolski nadzornik.*)

I. L.

Presmec ali cvetnonedeljska butara.

Etnografično · naravopisna črtica.

Spis. Iv. Koprivnik.

„Nekateri so razgrinjali svoja oblačila po tleh, drugi pa so veje sekali z drevja ter je stlali na pot.“

Sv. pismo.

Je to vesel čas, ko zbirajo dečki in mladenči les za butaro, katero nesó na cvetno nedeljo v cerkev k blagoslovu. Že teden dni poprej si nabrusijo žepne nože, da narežejo z njimi potrebnega šibja za presmec. Pa je tudi treba gibati rok, kajti presmec bode na cvetno nedeljo kazal, kaj da premore moška mladina te ali one hiše. Lepše ko je presmec sestavljen in vrejen, lepše ko je povezan, več veljajo fantje dotične hiše. Presmec pa tudi kaže imenitnost hiše sploh, kje se je povezal. Kočarji prineso v cerkev snopič, ki je le par pedi dolg, na navadnem kmečkem posestvu se je spletel seženj dolg „žegen“, pri imenitni hiši pa so sestavili tako butaro, da sta jo dva krepka fanta komaj prinesla na rami do cerkvenih vrat. V Zrečah in Konjicah sem videl presmece, kateri so, sloneč na zvoniku (v cerkev niso mogli z njimi) sezali blizo gor do zvonikove liče. Tudi to ni vse eno, kdo da bo nesel snop k blagoslovu; navadno ima to čast najpridniši izmed fantov, kak malopridnež ga ne dobí v roko.

„V butaro“, tako poroča č. d. dr. Pajek v svoji prezanimivi knjigi, „Črtice iz duševnega žitka štajerskih Slovencev“, se dene: dren, iva, hudobika, črenslja, ledeni les pa leskev; v vršič vpletajo sabinsko brino (*Juniperus sabina*, žegenpan imenovano), ali pa borovico. V Špitaliču in Konjicah devajo v sredo butare hren“.

Na južni strani Pohorja se še rabi, posebno za vršec butare pušpan (*Buxus sempervirens*), v savinski dolini pa „sveti les“ (*Ilex aquifolium*.**). Na južnem Pohorju pa n. pr. ni v rabi borovica, isto tako ne „sveti les“ in „ledeni les“; „svetega“ lesa in „ledenega“ lesa ljudstvo na Pohorju sploh ne pozna, ker tukaj nobena teh dveh rastlin ne raste. Leskov tudi ni Pohorcem bistveni del butare. Spleta se med drugo šibje samo tedaj, če ni bilo mogoče „pravega lesa“ dovolj nabrati.

V obče menda smemo trditi, da pri nas na slov. Štajerju (kakor najbrž tudi drugod po slov. zemlji) ne spletajo butare v vsakem kraju iz ravno istega materiala, nego da se nahajajo glede porabe „lesa“ za butare krajevne razlike.

*) V Mariboru obstoji tudi lokalni odbor uradniškega društva, načelnik štedilnemu in posojilnemu konzorciju je profesor na realki J. Jonaseh.

**) Zadnje poročal g. nadučitelj Praprotnik.

Kje n. pr. „ledenega lesa“ ne poznajo, ga seveda tudi ne rabijo; druge rastline, kakor borovica, pušpan in leska pa zopet niso povsod običajne, tako da moramo razločevati med materialom za presmec bistvene in krajevno običajne se stavne dele.

Prvim bomo, brez da preveč zgrešimo, smeli prištevati dren, ivo hudobiko črensljo in sabinsko brino; drugim, t. j. krajevno običajnim (oziroma pogojnim,) pa „ledeni les“, „sveti les“, borovico, pušpan, hren in leskev.

Prezreti tudi ne smemo, da so rastline, katere se jemljejo v presmec, ali zimozelene, t. j. take, ki so po letu in po zimi zelene („ledeni les“, „sveti les“, sabinska brina, pušpan, borovica), ali pa take, katere rano v pomladi poganjajo, kakor iva, dren, črenslja in leska; izjemo dela le hudobika.

Vežejo se butare s tankim srobotjem, pa tudi s tankimi vrvami in motozi. V nekaterih krajih še presmece opletajo z rudečimi, belimi in pisanimi traki, tam pa tu navisijo nanjega tudi pomeranč.

Blagoslovljen, presmečev les Slovenci mnogovrstno rabijo. Nekaj šib vtaknejo na podstrešju za streho ali pa v sobi pod tram, ali tudi za kako podobno, da varuje les hišo in njene prebivalce nesreče. Tudi v hlevih se hranja blagoslovljen. Ko žene pastir v pomladi živino prvič na pašo, dobi blagoslovljeno šibo iz butare; potem jo hrani v hlevu. Če se pripravlja po letu k hudemu vremenu, zažgejo na žarečem oglju blagoslovljenega lesa, da bi pregnal dim viharje ter varoval hišo strele. Na cvetno nedeljo popoldne vsadijo (na Pohorju) na vsako njivo šibo iz presmeca, da bi storila njivo rodovitno ter zabranila poletu tam nevihto in točo. Zrnju, ki ga peljejo na njivo, da ga nasejejo, pridenejo blagoslovljenega lesa, da se rajši cimi in da se žito boljše obnese. Prej ko posadi gospodinja velikonočni kruh v peč, zažge blagoslovljenega lesa na ognju, da se ji kruh lepše speče. Sploh rabijo Slovenci blagoslovljen presmečev les tam, kjer prosijo božjega blagoslova in sreče, ali pa tam, kjer bi radi zabranili kako nesrečo.

V sledečem še hočemo rastline, koje se jemljejo v butaro, malo natančneje ogledati in popisati.

1. Dren, (*Cornus mas*, Kornelkirsche) je obče znano drevo. Meseca, marca, ko še malo zelenega vidimo po travnikih in polju, je dren že ves v cvetju. A njegovo listje še mirno spava v varnih brstih. Rumeni cvetlički so združeni v košate šopke, koje obdajajo na dnu štiri široki ovejni listi; ti listi so bili nežnim cvetom po zimi topla odeja. V vsakem cvetu je razločevati 1 pestič s podevnetno plodnico, katera je na zgornjem koncu obrobljena s čveterolistnatim vencem in 4. prašniki; na vrhu pa nosi 1 vrat s široko blazinicco na dnu ter z brazdico na koncu. Sad, drenolica imenovan, je temno rudeča, podolgovata, koščična jagoda. 15 mm dolga in 8 mm debela. Drenolice se sirove uživajo ter se vkuhujejo. Posebno priljubljene so Turkom. V Carigradu in drugih turških mestih se na javnih trgih prodajajo, kakor pri nas črešnje, slive in drugo sadje. Celo neko hladilno pijačo „šerbet“*) pripravljajo iz drenuličnega soka. Iz koščiče delaje moleke. Čislan je zaradi svoje trdosti in vlaž-

*) Pod tem imenom še imajo nekaj drugih pijač.

nosti tudi drenov les ali drenovec. Rabi se za kolesne zobe pri strojih, za cepce, palice, teležnike, toporišča, kije, črevljarske klinčke itd.

2. Iva ali giva (*Salix caprea* Sahlweide). Kdo bi ne poznal ive z njenimi belo kocastimi mačicami, kojih je drevo v pomladi, prej ko se še prikažejo listi, vse polno. Iva, kakor sploh vrbe, katerim pripada ta rastlina, raste najraje ob potokih in rekah, nahajamo jo pa tudi po gozdih in mejah, kjer je vlažna zemlja. Včasih ostane iva nizek grm, včasih pa zraste v več metrov visoko drevo. Les njen ni kaj vreden, šibje njeno pa rabijo pletarji za koše, jerbace in cajne; pastirji delajo iz njih piščalke in „fagote“ ter jo na paši tako zakrožijo na te instrumente, da še prekose se svojo godbo neapolitanske piskače. Ako se drevesu ali grmu posebno streže, se določene šibe toliko zdebijo, da se delajo iz njih posodni obroči. Veliki ivini listi, ki se pa še le prikažejo v pozni pomladi, so na koncu malo zavihani; na gornji strani so goli, spodaj pa kosmati; rob njihov je plitvo krpast, dno pa oblo. Poleg kratkih listnih pecljev sede majhni prilistki. Še bolj ko les, šibje pa listi nas zanimajo mačice. In kaj so mačice? Nakupičeni cveti na kratkem, debelem in mesnatem cvetnem vretencu. Vretence nosi mnogo drobnih lističev, ki so vsi gosto kosmati in ti lističi dajo celi tvorijo ovo kocasto, mačasto obliko. Če mačico natančneje preiskujemo, zapazimo na dnu vsakega lističa nek mesnat zobček; med listkom in zobčkom, (slednji je morphognično nerazvit perigon in se mednik zove), molita 2 prašnika z rumeno prašnico kviško. Dokler ni mačica razcvetena, se prašnika tesno prilegata vreteničnemu lističu in lističeve koce ovijajo vso mačico — mačica je bela —; ko se pa mačica razcvete, se lističi vsled podaljšanja vretenca razmaknejo in prašniki z rumenimi prašnicami šinejo navzgor; mačica se našopiri in orumeni.

Vsak vretenični listič z mesnatim zobčkom na dnu in s prašnikoma predstavlja nam posvini cvet. Znano pa je, da so bistveni deli vsakega popolnega cveta prašniki in pa pestič; a slednjega v tem cvetu zaman iščemo, in če bi tudi vse mačice preiskali, pestiča bi ne našli. V teh kocastih mačicah so tedaj le prašnični cveti. Kje pa so pestiči? Ti so na drugi ivi, na ivaku, kakor narod pravi. Ta pa nima toliko kocastih mačic, nego bolj zelene in v teh zelenih mačicah so sami pestiči. Vrejene pa so zeleno mačice blizo tako, kakor ove kosmate, samo da stoji za vreteničnim listkom namestu dveh prašnikov 1 pestič in da so listki s krajšimi dlakami in redkeje poraščeni, kar pouzroči, da je cela mačica mesto bela, bolj zelena. Listje, šibje in vsi drugi deli tega drevesa (ivaka) so pa popolnoma taki, kakor pri ovem, ki nosi kosmate mačice; in kako bi tudi ne bili, saj sta obej drevesi iste vrste rastlini, samo da ima prva v mačicah samo prašnične (moške), druga samo pestične (ženske) cvete.

Moško in žensko drevo stojita včasih po celo uro in še več narazno. Vsled tega je oploda, t. j. oprášenje pestiča s prašničnim prahom zelo težka; bila bi v mnogih slučajih popolnoma nemogoča, če bi je žuželke ne posredile. Medniki na dnu vreteničnih listkov v mačicah (prašničnih in pestičnih) namreč izločujejo obilo nekega sladkega soka. Ta sok privabljuje razne žuželke. Če pride žuželka srkat medico na moško drevo, se brusi okoli prašnikov in ti jo vso posujejo s cvetnim prahom. Frflač odleti zdaj na žensko drevo in se čohne

tukaj zdaj ob ta, zdaj ob drugi pestič preiskujejoč pestične mačice in oplodi na ta način pestiče. Kdor ne verjame, da je tako, naj le opazuje lepega pomladanskega dne evetočo moško ali žensko ivo, videl bo, kako je na drevesu vse živo bučel, čemerljev in drugih žuželk. Gosti pa vedno odhajajo in novi dohajajo. — Nekaj dni pred cvetno nedeljo opazoval sem lanskega leta — bil je krasen dan — med 11. in 12. uro pred poldne srednje veliko (moško) ivo, ki je najlepše cvetela. Stal sem le $\frac{1}{4}$ ure poleg drevesa in naštel na njem 32 bučel, 6 čemerljev, 1 oso, 2 metulja in nekaj muh.

Plod ive je glavica, napolnena z mnogimi, zelo drobnimi semenci, vsako obrobjeno spodaj z vencem dolgih, mehkih dlak; vsled tega lahko prenaša veter zrnca s kraja v kraj. Razen po semenu se še plode ive po šibah, kajti ivine šibe koj prirasto ter obzelenene, ako je vtakneš v vlažno zemljo. Ive, ki jih nahajamo blizu hiš, da dajejo šibje za presmece, so ljudje večinoma na tak način zaplodili.

3. Hudobika (*Viburnum latana*, wolliger Schneeball) je precej velik, močno razvejen grm in raste po gozdih in gozdnih parobkih med rakitjem. Listi, kateri nasprotno stoje, so jajčasti, debeli, po robu zobčasti, na spodnji strani grbančasti, nekako močnati in sivi; močnato je tudi mlado šibje. Majhno ter lepo belo cvetje je združeno v grozdne kobulice. Čašica in venec imata po 5, blizu do roba vzraščenih listov, po podobi je venec lijast; prašnikov je tudi 5, pestič je 1 z dvema brazdicama. Plod je podolgovata jagoda s koščico; sprva je zelena, potem rudeča, končno črno rudeča. Hudobika cveti meseca majnika. Njeno sestro, navadno hudebiko (*V. opulus*) nahajamo po sprehajališčih. Po mnogobrojnem, v kroglo združenem belem cvetju (zato nemški Schneeball) jo lahko spoznamo.

(Konec sledi.)

Leopold Volkmer, veseli pevec Slovenskih goric.

dr. Jožef Pajek.

Štev. 7. Hrast ali žalostno ločenje.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“ str. 19 — 23. V Murkovem izdanju stran 141., štev. 12. Jak. Košar je pesen prepisal pod štev. 70, in pristavil: „Hrast od enega kmeta podert zavoľo enega gospoda, kateri je pod njim pesmi zlagal. Zapojeno na den sv. Gerce 1813.“ Franc. Ks. Pessler jo je prepisal v II. zvezek svoje „Slovenke vesele“ na str. 29. z opomnjo: Derstenik se imenuje kraj ne daleč od župne cerkve Urbanske pri Ptuj, kjer je ov hrast stal, čegavor senca je bilo najľubše bivališe našega pesnika.“ Kakor mi poroča č. g. Anton Druzovič, se je Pessler rodil v Marburgu 3. decembra 1809. leta; posvečen je bil 28. julija 1833. l. V „Maria Trost“ pri Gracju je kaplanoval 1834—1837. Takrat je prišel v Ptuj, kjer je ostal do l. 1841. Od te dobe pa do svoje smrti, 17. marca 1848. leta je bil nadarbenik v hiši „za uboge in onemogle“ v Gracju. — Natisnena je pesen od hrasta tudi v „Drobtinah“ 1853, str. 122.

1. Ti lep, visok, košati hrast * Se v Dersteniki¹⁾ paseš: * Rad da on tebi svojo mast, * Da njemi velki zrased: * Že dosti let on te redi, * Ti zrasi si debeli, * Od te so njegvi sosedi * List, želod, skipek²⁾ 'meli.
2. Na tvojem seli tam stojiš, * Ka' kral sedi na troni, * No nespreme knen dol glediš, * Kak veter drevje goni. * Nevihte se ti ne bojiš, * Da drugo drevje stere; * Či ti le z listni zašumiš * Se k časi proč pobere.
3. Če gromske strele silna moč * Te 'moti k svoji šali, * Njoi veržeš treske ta, rekoč: * To 'maš no se, oskali. * Žge delavce od sonca luč, * Da nemrejo prebiti, * O poidmo, je vseh eden guč, * Ta k hrasti se hladiti.
4. Pod toboj v senci vsi v okrog * Dol sedejo na trati, * No zdehnejo: nam žegnai Bog * Kruh, mleko no šalato! * Jaz sam, či me žgalina³⁾ 'ma, * Grem vun iz moje hiške: * Ti kličeš mene k sebi ta, * Kak kvokla svoje piške.
5. Te vzemem paleo no klobuk * Še bukve v nadre vtekнем, * No tečem hitro kak haiduk; * Pa včas se poteknem. * Da pridem k tebi, prvo je, * Ponižno te pozdravim: * Dopusti meni, prosim te, * Da se krai te postavim.
6. Jaz zmeknem z nadrah bukvice, * No začnem z njih kai brati; * Pa dugo ne, da petice * Navolio se stati. * Zdai gor no dol po senci grem, * Si dosti spremljujem * Kak nai hitre pa v hiški sem, * Si misli v kup spišujem.
7. Te vidim, da z njih pesme so * Zašite na papiri, * Tak glasno se smejim krez to, * Da pokajo mehiri. * Veselje takšo gostokrat * Pod toboi si nabereм, * Nek misli, videoč me stat * Tam, da si glavo terem.
8. Pa ne; en vsaki list od te * Mi v pamet misli seja, * Tak goste seja, kak bi nje * Z vejačoi mlatec veja. * Či roka vtegne pisati, * Kai pamet njoi narača, * Tak njena mojja s pesmami * Se meni dobro plača.
9. Ti lubi hrast, ti meni si * Veselje neko dela! * O da priaznost naina bi * Še dugo let terpela! * Pa ravno zdai, da to želim * Na tihem eden reče: * Se ne boš več paidaša z njim. * Ah, serce mi trepeče!
10. Povei, priatnik, zakai ne? * Povei, ne skri resnico, * Sem jaz 'mu stora gdo to ve? * Sem stora gda krivico? * To ne; pa nekaj drugo se * Je tote dni zgodilo: * Priatnik tvoj položen je * Gor materi na krilo.
11. Kai praviš? kai? moi hrast leži, * Je ne več na koreni? * O žalost krez vse žalosti! * Serce se mi poveni. * Tvoi lep hrast, moj vučenik, * Pri kerem bia sem v šoli * Tvoi cir edini, Derstenik! * Leži tam v tvojem doli.
12. Ah! prite hitro sosedi * Ta k vašem hrasti skočte * Razjočte se k zahvalnosti, * No s sozami ga močte; * Pod njim si bote listje ne, * Ne želod, skipek brali, * Ne hladli se, ne jeli, ne * Počivali ne spali.

¹⁾ Derstenik-Verh. na korem cirkva svetega Vrbana. (Opomnja Volkmerjeva). — Po spričevanju Matjašičevem se svoje dni ova elegija ni smela natisniti — zavoljo Napoleona. ²⁾ Knopper. ³⁾ Schwüle.

13. Hrast tvoj spomin nigdar ne bo * Iz moj'ga serca zbrisan * On v njem
leži pregloboko * No ne'zbrisliv zapisan, * Gda koli z okom gleda bom *
Ta, gde si ti prebiva, * Bom zdehna z glasnim kucanjom:¹) * To to sem
pesme šiva!
14. Priatnik! zdai od te slovo * Z zahvalnim sercom vzemem * No pesem,
tebi spojono, * Med ludi v svet poženem. * Znabiti, da Napoleon * V
njo ytekne svoje oči: * Tak konec 'ma, bo zdehna on, * Ker vupa svoji
moči!

Štev. 8. Mravla ali podvučen človek.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 24. Nekako po La Fontaine, T. I. fab.
I. (Gleim, Fab. u. Erz. str. 76. Murkovo izdanje štev. 2. str. 6.

Mravla 'ma po leti delo, * Gril pa te praznuje; * Mravla ma po zimi
jelo, * Gril pa te gladuje. * Mravla je ta delavni; * Gril pa je ta vragliyi; *
Ker je le čedneši? * Ker je le srečneši? * Človek sodi, * Pa ne blodi! * Či
rad delaš, mravla si; * Či vragluješ, gril si ti.

Štev. 9. Čuješ ali najeti pes.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 25—29. Murkovo izdanje, štev. 60,
str. 94—97.

- Čuješ²) o ti lepi pes! * Pusti, da zapojem gnes * Tvoje vel'ke hvale. *
Da si totih vreden ti, * To se meni terdno zdi, * Terdno brez vse šale.
- Od začetka tvojega * Naj 'ma pesem svojega, * To se najbolj šika. * Či
mi mortí³) moč sfali * Nov'ga kaj sešivati, * Tak bom staro fika. ¹⁷⁴⁸
- Psica ti je mati b'la: * Gdo bi lepšo zmalat' zna, * Kak je ona bila? *
Pes pa je troj oča bia, * Dlako si je gosto vmia, * Da se je svetlila.
- Slep si ti naroda se, * Slep si ziza neke dni, * Te si gorpogleda; * Gdo
je tvoja mamica, * Kera tebi zizke da, * Te si še le zveda.
- Stegna si k' njoj tacice; * Ona tvoje dlakice * Z' gobcom je poglad'l'a. *
Vergla je kosti pred te, * Da bi tebe glodat' nje * V' mladih dnov navad'l'a.
- Zobei tečas zrasli so, * Materi je ljubo b'lo, * Mir bo odzdai mela. * Da
si sam že jesti zna, * Materi slovo si da, * Kak je 'meti htela.
- Ločen zdai od matere, * Kak pač mladem' pesi gre, * Iska si gospoda. *
Neki ne smilenja mea, * Da bi tebe v' službo vzea, * Te je 'z hiše
'zploda⁴).
- Toti, ker'ga zdai ti maš, * Gleda je na tvoj rovaš, * Ker'ga zadj nosiš: *
Giba si ga sem no ta, * S' tem si mu spoznati da, * Da za službo prosiš.
- Nasmehavajoč gospod * Pita je: „povei od kod * Si se sem natepa⁵)?“ *
„Ne potep, sirota sem!“ * Reka si, „jaz služit' čem; * Daite lukiv 'z
žepa.“
- Ti, kak hišni pes najet, * Si za ketno ne pripet, * Ne si 'z službe
vujša⁶) * Vsem pri hrami si štiman, * Mačka pa gledi na stran, * Tota
se pohuiša.

¹) Schluchzen, ²) Čuješ: pesje ime, (Hundsname). ³) Morti: more biti, mordé.
(vie'lei.ht). ⁴) Te je spoda: te je spodil, ⁵) Sem se natepa: sem se natepel. ⁶) Si vujša:
si ušel.

11. Či ti gdo kos mesa da, * Vzdigne rep gor, no gondra; * Vse če sama žreiti; * Špiči herbet, no vstreli * V' tebe, no obe oči * S' škrampli če izdreti.
12. Motit' se od nje ne daš, * Hitro vse poješ, kui maš, * Greš na tvojo delo, * Sedeš dol na hišni prag * Čohaš se, no greš na jag (= lov. Izd.) * Da te je serbelo.
13. Da se nekih buh znebiš * Zapreš oči, no zaspíš * Lajaš v sneh no čuješ, * Priti 'z luckih hiš živad; * Past' se če na vaših trat, * Koneš, pa ne vbujesh¹⁾.
14. Grejo 'z domi kam gzspod, * Češ ti njim posodit pot, * Pleše vsaka noga. * Rečejo: Ti boš doma, * Čuješ! jaz ne nucam psa; * Tak njih Čuješ boga.
15. Nek' se tebi nasmeji, * Da ti tak ožgani si, * No po vsem ne beli * Toti ne premislit zna, * Da si, kak prežolica, * Leža na rošteli.
16. Čuješ, o ti lepi pes! * Mej za dobro s' tem za gnes, * Kaj sem ti zagoda²⁾. * Či je padna hlod na te, * Vari se, ne vgrizni me, * Vgrizni mojga hloda.

Opazke o novi slovnici Končnikovi.

Temeljito oceno marljivo sestavljene, po raznosti tvarine vsestranskim potrebščinam ustrezajoče nove slovnice prepuščaje boljšemu, strokovnemu kritiku, navesti hočem le posameznosti, katere se po mojem osebnem mnenju ne strinjajo s pravili ali pisavo še sedaj po naših šolah upeljanih, po ravno tem velezaslužnem gospodu izdavitelju sestavljenih „beril in slovníc“. Dasi v obče izvrstna knjiga, ima vender tudi svojo senčno stran, pomanjkljivosti in nedoslednosti, katere podukov uspeh otežijo ali celo ovirajo.

Prelistajmo toraj nekaj strani in oglejmo tvarino natančneje.

Na str. 4 nove slovnice se bere „ostrec“, „težec“; — v II. berilo v slovnici str. 153. se pa ravno ti izrazi beró „ostrivec“, „krativec“. Vsak vestno delujoči učitelj mi bo pritrdil, da se učeča mladež v ljudske šoli prav težko privadi slovniških, v navadnem življenju redkokedaj ali celo nikoli rabljivih izrazov; če pa se taki izrazi — rekel bi — brez nujne potrebe¹⁾ v vsaki novi ali novonatisnjeni knjigi spreminjajo, napredek tem ožje omejujejo.

Pri razdelitvi soglasnikov pa si ravnokar omenjeni slovnici nasprotujete v pravem pomenu besede; kar ena sozida, druga ovrže — podere. Na str. 5 se glasi (v novi slov.) Mehki soglasniki so: c, č, š, (šč), ž, j, (lj, nj, rj) — slovnica v II. b. od ravno tega g. izdavitelja pa pravi na str. 154, § 4. — Mehki so: b, d, g, j, l, m, n, p, v, z, ž. Kateri so tedaj mehki? oboji? Obe knjigi se rabite v šoli. Katero teh pravil naj bo veljavno? katero napačno? obe slovnici nas o tem molčé pustite

¹⁾ Vbujti: vbiti, (erschlagen). ²⁾ Sem zagoda: sem zagodel.

na cedilu — v zmešnjavi. Takšne pomote bi bilo treba obstati in nanje opomniti. Kako pa o tej razdelitvi govore drugi slovničarji? Šuman v svoji slovnici od leta 1882, in Praprotnikova slovnica za prvence te razdelitve niti nimata ne. A. Janežičeva slovnica pa se v tem strinja s slovnico v II. b. namreč mehki so: b, d, g, j, l, m, n, r, v, z, ž.

Brž ko ne bode v novi slovnici tiskovna pomota, bo kateri č. čitatelj mislil; pa temu ne bo tako, kajti nova slovnica se tega postavljenega pravila skoz trdno drži.

Takšna „nedoslednost“ brez vsake opombe je tudi v slov. v II. b.; str. 185 se sklanjajo samostalniki mesto, polje, ime. V družilaiku² v dvojini se glasé ti zgledi: „z mesti“, „s polji“, „z imeni“; na str. 169 v ravno tej knjigi pa se tudi mesto kot zgled sklanja in ima v dvojniskem družilniku debelo tiskano „z mestoma“. Kateri zgled je tukaj pravi? oba? Kakega pojasnila iščemo zastonj — ti zgledi pa so vendar nespremenjeni v drugem in tretjem pregledanem izdanju še vedno tiskani.

O zadevi naglaševanja ima nova slovnica na str. 4 pravilo 3. „V navadnej pisavi zaznamujemo z naglasnico samo zadnje zloge večzložnih besed, ako so naglašeni“. Zoper to pravilo slovnica sama ravna že kar na tistej strani, ko ima ostrivec na prvem zlogu namreč „ótrok“ da si se drugod sliši na glas „otrók“. Na str. 14 se nahaja trikrat beseda „ime“; enkrat je naglašena „imé“, dvakrat ni naglašena. Iz doslednosti bi bilo naglasiti dotične besede v enakih slučajih ali vselej, ali pa nikoli.

Na str. 17. je prvi zlog naglašen „kóšnja“. Nedoslednosti v naglaševanju je še mnogo, posebno z ozirom „berila“, n. pr. III. b. ima „toplómér“ enkrat naglašen in 5krat ali še večkrat je beseda toplomer kakor tudi tlakomer pisan brez naglasa.

Nedoslednosti v pravopisu gledé slovnice (kot voditeljice v jezikovej pravilnosti) s prej izišlimi „berili“ tudi niso preredke.

N. pr. str. 14. nove slov. beremo: Čop je bil prijatelj Prešernov — III. b. str. 36 pa se nahaja podpis Preširn. Kaj mora na vsak način biti v vsakej knjigi kaj „novega?“ — in to zlasti šolskim knjigam ne pristoji kaj posebno.

Str. 34 čitamo: Savinja — v III. b. str. 88 pa Savina. Str. 35 čitamo: starejšina — III. b. str. 221 pa starešina (Janežičev slovar str. 443 ima tudi starašina). Str. 35 čitamo: žeplo — III. b. str. 197, 12. vrsta z žvepleno.... Str. 36: vidve pišete — str. 37 pa vedve ste....

Tem podobnih nedoslednosti pa je še več, vendar naj za zdaj to zadostuje gledé pravopisa.

Na str. 15 se čita kratica l. l. = lanskega leta. Ta kratica pa ni vselej zanesljiva, ker bi se tudi lahko tolmačila l. l. = letošnjega leta, kar je tudi prav pogosto slišati v ljudskem govoru.

Na str. 25. b) se čita: Porabite pridevnike za prilastke. Čudno to! o prilastkih ja še do sedaj ni bilo govora! Kako pa naj otroci prilastke

poznajo? od kod? Ali morda ta slovnica ni celota sama zase, ali se naslanja na ono v II. b.?

Na str. 50. je čitati: Sosed je bolj bogat. Zakaj bi se tu ne rabilo pravilno stopnjevanje „bogatejši“. (Primerjaj Janežičevo slovnico str. 52!) Na str. 36. stoji pravilo: Samo v ednini se rabijo... d) lastna imena n. pr. Klančnik....

To pravilo se mi ne zdi po vsem istinito, ker ta lastna imena v nekaterih slučajih prav lahko stavim v dvojino in množino n. pr. v mojem razredu sta dva Kukoviča, trije Županci in pet Klanjšekov.

Ravno tako omahljivo se mi dozdeva ono pravilo na str. 51. Prva stopnja kaže svojstvo kake osebe ali reči brez primerjave z drugo. Ako n. pr. gledé moči primerjam vola konju, lahko in pravilno rečem; Vol je močen ko (kot, kakor) konj. Tu sem vendar primerjal, pa je še zmiraj prva stopnja.

Morda se bodo nekaterim zdeli ti mali pogreški premalenkostni, katerih pač še omenjati ne bi bilo treba. — Mogoče. Pa veljavni pedagogi bajde pravijo: da je za mladino — toraj za šolo — najboljše še le dovolj dobro.

Morebiti, da o priložnosti še kaj o novej slovnici.

V. Jarc

Slovanska poglavja. *)

VIII.

Pomlad in nje iskavci.

Zima je kraljevala dolgo in ostro, ter se ni hotela nikakor umakniti. Nad tem pak so se kaj močno vžalili ljudje, ker so morali trpeti glad in mraz, kajti jelo je primanjkovati kruha in drv. Davno so vže čitali v koledarjih, da ima nova kraljica „Pomlad“, prevzeti vladarstvo in vse naokrog razveseliti, toda ni se kazalo, da bi se obetanje koledarja še spolnilo. Priletelo je sicer nekoliko ptičev iz daljnih krajev, toda v drugem se ni javila nobena premena. In revni ptički letali so čvrkajoč nad zamrznenimi stavbami in okolo hiš, iz čijih oken so otroci skozi zamrzne šipe zámán pogledovali pomladi nasproti. Čez nekaj dni so jeli celo ptiči, po mrazu in gladu oslabljeni, na pol mrtvi na zemljo padati; ker je namreč bilo jako drago in je živež komaj samim zadoštoval, nihče na revčke zmislil ni, da bi jim potrosil kako zrnce.

Takrat se je zbrala tolpa ljudi razne starosti in stanu, ter sklenila podati se na pot, da bi poiskala Pomlad in jo k sebi povabila. Pomolivši poprej. odpeljali so se z lestrovim vozom naravnost naprej, kamor pogled seže; vozili so se proti solnčnemu vzhodu, zahodu, na poludnevno stran, toda Pomladi niso zamogli najti. Poprašali so na potu štrka, ki je doletel iz toplih krajev, je li

mar Pomlad kje videl; toda štrk jim je jezno zaklokotal, da je Pomlad njega samega speljala na led. Nadjal se je, da jo najde v tem kraju, a sedaj mora tu na zamrzlem močvirju pojemati od gladi, kajti niti jedna žabica se še ni prikazala. Popraševali so lastovke, ki so nemirno švigajoč se zaman ogledovale po mušicah; toda tudi lastovke so djale, da so se napotile k Pomladi, pa so našle — Zimo. Tudi one so tarnale, ker si iz otrpnelega blata niso zamogle novih gnezdnic zidati, ter se morale v davnih neprilicnih potikati. Popraševali so Solnce, je-li mar ono, iz visočine gledajoč, ni kje Pomladi videlo; toda Solnce je oholo pomajalo z ramami in kakor razsrjeno skrilo se nazaj za oblake.

Zastonj je bilo iskanje revnih popotnikov in njim samim je bilo čedalje bolj mrzlo in hudo. Popotni živež je bil naravnost povžit, in konečno jih je prevzela zima tako, da jim niso odrevenele zgolj roke in noge, marveč otrpnela so jim tudi njih srca in umisli. Začeli so drug drugzega mrzko pogledovati in pripisovati drug drugemu krivdo, da so si tako nedosežno nalogo odbrali. Lotilo se jih je medsebojno sovraštvo in jeli so trgati eden drugemu proč še ostalo hrano; vsak je skrival, kar je še imel, pred drugim v zanedru. Tudi vkupni trud so nejevoljno prenašali. Kadar je voz v snegu obtičal in je bilo treba ga poriniti z mesta, prepirali so se, kedó ima stopiti doli v sneg, ker vsi so hoteli le sedeti na vozu. Na koncu so celo pozabili, zakaj so se podali z doma in zdvoječi nad nado, da bi našli Pomlad, so že zgolj, koprnili se povrniti domu, naj bi bilo tudi pod vladarstvo Zime. A tudi to je bilo težavno. Naposled so še zablodili v velikanskem gozdu brez konca in kraja, ter nikakor niso mogli najti pravega pota. Vže so vsled pomanjkanja živeža zaklali enega konja in povžili njegovo meso. Kmaló potem so se počeli celo med sabo pogovarjati, naj bi se nekateri pahnili iz voza ter pustili v lesu, da bi vsaj drugi z ostalim še konjem zamogli dospeti domov. Pogledovali so se toraj mračno, kakor ubijavci.

V tem so zaslišali pri potu nekaki tihi pomirovalen glas in zagledali pod zasneženim borom deklico z rjuhami pokrito, prezeblo, na obrazu zasanelo, a s „ceglami“ ledu, ki so ji viseli od lasi.

„Hej, dobri ljudje, vzemite me na vaš voz in popeljite k materi! Dajte mi košček kruha, ker sem močno lačna!“ — Tako je klicala deklica.

„Daj nam mir!“ — zavrnil jo je eden iz voza. — „Mi smo se zaman napotili iskat Pomlad, a naš voz je tako težak, da ga konj dalje vleči ne zmore.“

„To meni in vam jako prav pride“ — odreklo je dekle; — „kajti jaz sem Predpomladnica, hčerka Pomladi. Mati me je poslala, naj spustim lastovke in škrjance iz skrivališča na svet; jaz vam toraj najlaglje pokažem pot k materi.“

„Lažeš!“ zaklicali so popotniki jezno. — „Kako zamoreš ti borna, premrzla beračica, biti hčerka tako bogate kraljice? Pomlad bi vendar ne dopustila svojo hčerko poginjati v snegu! Ti si gotovejše le služnica Zime in pripravljena nas do skrajnosti premraziti, ko bi te vzeli med sé na voz.“

In vže so se imeli dalje napotiti? A takrat je učitelju, ki je sedel med drugimi na vozu, jelo biti žal dekleta; počel se je protiviti in prositi za deklico. — „Je li ona Predpomladnica ali ni, to je vse eno; toda premrla, zgla-

dovana in zapuščena je vsa, torej ji je pomoči potreba!“ In ko so se drugi še obotavljali, podal je dekletu roko, ter jo na voz k sebi potegnil.

In glej čudo! Komaj se je dekletce vsedlo sklučeno na voz, predrl je solnčni žarek skozi oblake in konj je jel krepko stopati naprej; da, tudi popotnikom samim jelo je prihajati toplejše, kakor da bi jih nežen spomladni veter ovel. — Celo srca so se jim odtajala. Ratar je segel v nedrije, ter podal deklini poslednji posušeni košček reženega kruha, ki se je v njenih rokah v zali beli kolač spremenil. Okusila ga je in ostalo razdelila med potnike. Ako je odslej v zametih voz v snegu ostal, skočili so urno radi vsi iz voza in prenesli ga, kot peresce v ozračju. Kolikor dalje so se peljali, tolikanj bolj se je svet divno spreminjal in predrugačeval. Solnce je razgnalo oblake, ivje se je otreslo raz drevesnih vej in v kapljah padalo na zemljo; po vsakej kapljici izrastla je trava ali zelišče. Potoki so se tajali ter počeli žuboreti: „Pomlad ide, dobro bode!“ Ptiči v gozdu so začeli popevati: „Ide moj, ide moj, iz snú budi se celi gaj!“ In hipoma je tudi ves les ozelel.

Začuden popotniki pogledovali so drug drugega in niso spoznali dekletca. Ledeni „cegli“ na njenih laséh spremenili so se namreč v čudno barvno cvetje, rjuhe v zlatošito suknjico. Njeno lice je bliščalo kot solnčna svetloba in kamor je pogledala, je evetica zacvetela. V tem je priplavala po jasnem obnebjú dekletcu podobna postava, samo da večja in še lepša od nje. To je Pomlad, mati. Razvezala je venec lastavic, ki je obdajal njeno glavo, razpustila žvrgoleče krdece na vse strani, ter stegnila svoje roke k svojemu otroku. Dekletce se je pognalo z voza k njej in obé ste se skrili v ozračju.

Predno so se zamogli popotniki zadosti razgledati, znašli so se v rodnej vasi. Lastovke so žvrgolele okolo oken in zidale nova gnjezda, štrki so kloktali veselo na strehah, škrjanček se vrtil v ozračju, otroci tekali po dvorišču, žene veselo sukale se po hišah. Pomlad je bila povsodi: na nebu, na zemlji in v človeških srcih.

Tudi v človeškem življenju biva večasi zima. Takrat vzdihavajo vsi k ljudske pomladi, pomladi svobode in blagodušnosti. Iščejo jo po svetu, a ne zamorejo je najti, ker ne premislijo, da se mora najpoprej v lastnih sreih obuditi. Revščina, temota in pomanjkanje prezebuje in zamrazuje vnetost, vzajemno prisrčnost in postrežljivost, ter vzbuja zavist in vzajemnostno mržnjo.

Brat proti bratu, stan proti stanu vstaja in se bori srdito, javno in izdajalsko, le da bi sebi zamogel pridobiti nekaj dobička, drugim pak napériti trud in delo. In takrat nepokažena pepelka — Šola — govori: „Sprejmite, dvignite me, zakaj jaz sem hči pomladi boljšega življenja in osrečenja, h katerej vam rada pot pokažem....“ In kakor v naši basni, ljudje tudi temu ne hoté verjeti. Nasprotno še godrnjajo nad Šolo, rekoč: „Kakor zamoreš biti ti hčerka boljše prihodnosti, blagodarnosti in obilnosti, ko le tirjaš žrtve od nas? Prihrani nam raje stroške za šolske stavbe, za učitelje, šolsko orodje, knjige itd.; — dá, povsem nas hočeš uničiti!“ — In kakor pri ljudeh, ki so Šolo zadovoljno sprejeli, ter si ž njo borni kosec kruha postrežljivo razdelili, postala je ona povsod napovedovalka boljše prihodnosti in ogrela srca vseh s čutilom društ-

venih interesov in obvezkov, ter jih spravila k imetju in obilnosti. Zbog tega ne upadajmo na duhu! Nemara da tudi našej domovini zasveti solnce lepše sreče, premožnosti in prebitečja, in Šola k vsemu temu ne bo ravno malo pripomagala. Zatorej:

Sursum corda!

Po Bolesl. Baranowskemu iz poljščine posl. —kl.—

Književna poročila.

„Otto Spanner-jevega illustr. Konversations-Lexikon-a, o katerem smo bili že kratko poročali, leži pred nami izgotovljen prvi zvezek, obsegajoč celo črko A na 1512 polstraneh z 1162 podobami v tekstu. Pridjanih je razun tega še 16 večjih podob in 7 kart. Tisek in papir je lep — sploh zunanja oblika krasna. Z ozirom na to se nam cena 7.5 gld. za brošurani, in 9 fl. za krasno v usnje vezan komad ne zdi previsoka. — Po pregledu tega 1. zvezka, oziroma njegovih 10.000 dobro pisanih člankov se mora priznati, da sta redakcija in založništvo se z redko spretnostjo poprijele svoje ne lahke naloge, vstvariti delo, katero nam na razmerno malem prostoru poda o vsaki stvari človeške véde in znanja točno in temeljito pojasnilo. Na vsak način je O. Spannerjev Konversations-Lexikon delo, ki stoji na verhuncu časa in katero zadostuje vsem tirjatvam, ki se zamorejo do sličnega dela staviti. Za vsem bode delo obseglo 8 zvezkov z več kot 6000 pridavki (podobami in kartami) in vtegne marsikomu biti všeč kot vsakdanji zanesljivi svetovalec v raznovrstnih rečeh.

Prvi zvezek, kakor posamezni sešitki podjetja ležé pri vsakem knjigotržcu na ogled.

„Kres“ prinaša v svojej 3. letošnji številki naslednjo vsebino: Arabela. Roman. Spisala Pavlina Pajkova. (Dalje.) — Vzpomladne pesni. A. Funtek. — Slika in srce. Novela. Spisal dr. Stojan. (Konec.) — Človeško srce. Mirko. — In prav je tako. Mirko. — Narodne pripovedke. Priobčuje Mat. Valjavec. — O narodnih pesnih koroških Slovencev. Spisal I. Scheinigg. Dalje. — Nekoliko literarnih opazek. Spisal I. Pajek. (Konec.) — Najzanimivejše in največje orgle na svetu. Spisal Danilo Fajgelj. — Sventipolk. Davorin Trstenjak. — Poročilo o hrvatskeji književnosti. Spisuje I. Steklasa. — Drobnosti. — „Kres“ velja za celo leto 4 fl. za pol leta 2 gld.

Dopisi.

Središče, dne 18. marca 1885. Po dolgem molčanju dana nam je vendar enkrat priložnost o Ormoškem učiteljskem društvu nekaj poročati. To društvo imelo je namreč dne 5. marcija t. l. svoje prvo letošnje zborovanje v Ormoškeji soli. Zbralo se je 11 udov. Po srčnem pozdravu od strani g. predsednika, se je prečital in odobril zapisnik zadnje seje in so se naznanili društvenemu vodstvu došli dopisi. Za tem govori g. predsednik na kratko o tvarini, katera se je vzela lansko leto o napredovalnem tečaju Mariborske sadje- in vinorejske šole. Obiskovanje tega

tečaja vsem prav gorko priporoča. Na to poroča isti govornik o delovanju našega društva v lanskem letu, ter izraža željo, da bi udje tudi letos društvu po svojih močeh podpirati blagovolili. Sedaj pride na vrsto pregled računov. Račune pregledali in odobrili so gg. Kosi (starejši) Repič in Štrenkl. Preide se k 5. točki dnevnega reda „Volitev novega odbora“. Pri tej bili so voljeni gospodje J. Košar, predsednik (podpredsednik se še boče volil) A. Kosi, (mlajši) zapisnikar, F. Rakuša, blagajnik, Eberl, Kosi (starši) in gospica Pirnat, odborniki.

Kot nova uda pristopila sta društvu gg. Kosi (Središče) in F. Pečar. (Hum.) Omeniti še moram, da je pri tem zborovanju imenovalo društvo g. J. Rannerja, c. kr. okrajnega nadzornika častnim udom in da se je sklenilo poslati diplom ravnatelju Celjske gimnazije g. P. Končniku, ki je bil uže prej časten ud našega društva.

Prihodnje zborovanje boče 1. aprila. Želeti bi bilo, da bi se zborovanj našega društva prihodnjič tudi ovi gg. udje udeležili, kateri so postali zadnji čas nekoliko mlačnejši. A. K.

Iz Spodnje Polskave. Po dolgem zimskem spanju se je vendar učiteljsko društvo Slovensko-Bistriškega okraja zopet vzdramilo ter 5. t. m. v Slovenji Bistrici svoje mesečno zborovanje imelo. Navzočih je bila lepa množica učiteljev, posebno iz oddaljenih krajev, visoko od Pohorja! Čudno se mi pa zdi, da se učitelji kakor tudi učiteljice okrog Bistrice in v Bistrici, katerim je prilika seje se vdeležiti najugodnejša, do društva, tako mlačni kažejo. Njim za danes kličem znani izrek: „naprej in ne nazaj!“

Gospod predsednik otvori zborovanje s kratkim pa presrčnim pozdravom do zbranih učiteljev. Po prečitaniu in odobrenju zapisnika zadnje seje, govori g. Drnjač o nastanku dobrih in slabih lastnosti. Govornik je svojo nalogo temeljito in interesantno razkladal. Konečno še društvo sklene tudi zanaprej za zavod učiteljskih vdov in sirot pobirati in znesek vsako četrtneto omenjenemu zavodu poslati. Prihodnje zborovanje boče v dan 1. aprila t. l. s tem le vzporedom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. O sadjereji (govori g. Škorjane). 4. Nasveti. — Začetek točno ob 10 uri dopoldne, P. mladovič.

Novice in razne stvari.

[Najvišje odlikovanje.] Nj. veličanstvo presvitli cesar je ravnatelju dekliske meščanske šole in c. kr. okr. šolsk. nadzorniku: gosp. Ignac Gugl-nu podelil zlati križec (za zasluge) s krono, upok. ljudsk. učitelju v št. Mihelu, gosp. Sim. Tafacu pa sreberni križec (za zasluge) s krono. Razun imenovanih, štajersk. učiteljstvu pripadajočih bilo je odlikovanih še: 3 ravnatelji mešč. šol s zlatim križcem s krono, 6 učiteljev s zlatim križcem in 22 učiteljev s srebrnim križcem s krono.

[Iz c. kr. štaj. dež. šolsk. sveta.] V seji, dne 5. marca 1885 se je gospodu ministru za uk in bogočastje naznanilo letno poročilo o stanju štajerskih srednjih šol za 1883/4. l., ter se z ozirom na nja stavilo nekaj predlogov; dalje so se postavili komiteji za pregledovanje disciplinarnih pravil za oba državna gimnazija v Gradcu, kakor za predposvetovanje o nastavkih letnega proračuna za štajersko dež. šolsko- in štajersko učit. penzijsko zalogo. — V istej seji dovolil je dež. šolski svet razširjitev ljudske šole v Kalsdorfu v dvorazrednico, je podelil filharmoničnemu društvu v Mariboru koncesijo, da sme ustanoviti zasebno glasbeno šolo, je izrekel posestniku v Rottenmann Rupert Hoferju ob priliki njegovega izstopa iz krajn. in okrajnega šolsk. sveta za zaslužno de-

lovanje svoje priznanje in zahvalo, je odločil večim učit. vdovam penzije, je rešil prošnje za podpore in priznanje starostnih doklad in je z ozirom na poseben slučaj izrekel, da se imajo privatisti srednjih šol, kateri so se nepoštenih ali venravnih djanj krivih storili iz zapisnika izbrisati, t. j. izključiti.

[Gosp. dr. Josip Dernjač], naš rojak, skriptor v knjižnici akademije vzobraznih umetelnosti predložil je jeden izvod svojega tudi v „Popotu.“ nedavno omenjenega spisa „K zgodovini Schönbrunna“ cesarjeviču Rudolfu. Prestolonaslednik se je za to knjižico mnogo zanimal, jo vzprejel ter naročil, da se spisatelju izreče posebna njegova zahvala za vrlo in korenito pisano delo.

[Pesnik Krilan †]. Dne 1. t. m. umrl je v Gorici gosp. Jos. Pagliaruzzi, svak c. kr. dež. šolsk. nadzornika, gosp. Anton Klodič, vitez Sabladoski-ga, — kot pesnik znan pod imenom „Krilan“, jedva 36 let star.

[Za revno šolsko mladež] se je v preteklem pustu nabralo v Ribnici na Pohorju pri dveh tombolah, ki ste se vršile 1. in 16. februarja v Puh-rovi in Fuchshofer-jevi gostilni, vskupe 137 fl. Vrlo!

[Dosedaj najvišja stavba na svetu] je velikanski Wasching-tonov spomenik v mestu Wasching-ton, kojega so 21. m. m. svečano odkrili. Ta spomenik, čijega temelj se je uzidal že 4. julija 1848. l. na istem kraju, katerega si je izbral Wasching-ton sam l. 1791, je 555 čevljev = 166.5 m visok (Dunajski zvonik sv. Štefana meri le 432 1/2 čev. = 129.7 m.) 37 let se je potrebovalo za zidanje velikega obeliska. 82 000 ton granita porabilo in vsi troški znašajo 1,187.000 dolarjev. V sredi spomenika dospé se lahko po železnih stopnicah ali pa s parovlakom do vrhunca, od koder se pokaže strmečemu človeku krasen razgled — 20 milj daleč na okrog.

Vabilo. Učiteljsko društvo šmarijskega in rogaškega okraja bo zborovalo dne 1. aprila v Šmariji s sledečim vzporedom: a) volitev novega odbora, b) razdelitev učne tvarine realističnih predmetov za eno- in dvorazrednice c) predlogi. K obilni udeležbi vabi odbor.

Vabilo. Celjsko učiteljsko društvo bode zborovalo v 1. dan aprila ob navadnem času po sledečem obravnavalnem redu: 1. Prečita se zapisnik zadnjega zborovanja; 2. Objavijo se društvu došli dopisi; 3. Učni poskus iz antropologije govori g. Anton Brezovnik; 4. O risanju v ljudskeji šoli v občé, govori g. Franc Vučnik; 5. Predlogi in nasveti. Tovariši in tovarišice, odbor se nadja, da takrat nobeden ne izostane brez nujnega vzroka: pokažimo, da še društvo ni zaspalo! Odbor.

Vabilo. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico bode v sredo dne 1. aprila 1885 ob 10. dopoldne imelo svoje redno zborovanje s tem le vzporedom: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Govor gosp. J. Koprivnika „o nalogi narodne šole glede gluhtonemih in slepih otrok“. 3. Nasveti. — K prav obilnej udeležbi vabi najuljudnejše odbor.

Vabilo k zborovanju ptujskega učiteljskega društva dne 1. aprila t. l. ob 1/2 11. uri dopoldne v okoliški šoli. Vzporod: 1. Prečitanje zapisnika in dopisov. 2. Račun za l. 1884. 3. Predavanje g. Fr. Hauptmann-a, c. kr. prof. v Građen „o pouku naravoslovja v parodni šoli.“ Nasveti: K obilnej udeležbi vabi odbor.

Spremembe pri učiteljstvu.

Gosp. Jos. Leskovar, učitelj v Makolah imenovan je nadučiteljem na Zgornji Polskavi; gosp. Emerik Moric, podučitelj v Hrastniku pride za učitelja na Bizelsko; gosp. Karl Šmidl, dosedaj podučitelj na deški šoli v Mariboru postal je učitelj ravno tu; gosp. Filip Vogrinec, zač. učitelj pri sv. Martinu na Pohorju je stalno nameščen; gosp. Bogomir Sitter, podučitelj v Selnici ob Dravi gre v št. Lovrenc ob juž. železn.